

TÁNCSICS, PETŐFI, KOSSUTH

Irta: ROZGONYI ENDRE

Emlékezve alakjaikra — tagadjuk le, simitsuk el ellentéteiket? Nem volna méltó hozzájuk. Csak a rossz történetírás él azzal a módszerrel, hogy a mult nagy harcosait, akik hatalmas elvi harcot vívtak egymással, utólag kibékküti, azon a gyökeréig opportunistá alapon, hogy egyiknek is igaza volt „valmiben“, a másiknak is, de mindegyük „egyoldaluan“ képviselte az igazságot. Mi nem követjük ezt a módszert. A történelmi valóság rovására nem lehet történelmi igazságot szolgáltatni. És ha a magyar forradalom három kimagasló alakját a maguk valódi nagyságában akarjuk megismerni és megérteni, akkor a köztük fennállott nagy ellentéteket sem hagyhatjuk figyelmen kívül.

Petőfi Sándor mindvégig a következetes népképviselőt vallotta. Nem hiába rajongott a jakobinusokért, nem hiába választotta Marat-t ideáljául. A márciusi eredményekkel ő nem érhetette be. Egész életében harcolt a nemesi Magyarország ellen, nem hitt a nemesi reformereknek sem. Kigúnyolta a táblabírákat, „kik parólkájuk porának rohannak“. És márciussal ezek a táblabírák nem tűntek el a politika szinpadáról. Petőfi három kérdésben került éles ellentétbe a kormánnyal. A maradi sajtótörvény, a cenzusos választójog — mely bár megadta a 20 éveseknek a választójogot, de 300 forint értékű ház vagy földbirtokhoz, vagy évi 100 frt. jövedelemhez kötötte és így a zselléreket és a városi szegény nép tömegeit kizárta belőle — és végül az ellenforradalommal szemben folytatott meghátráló politika kérdésében. Mindhárom kérdés a politika alapvető jellegére vonatkozott. A forradalmi kormány nem ad teljes sajtószabadságot? Nem valósítja meg a teljes jogegyenlőséget? Petőfi ezzel nem érthetett egyet. Hogy a forradalom eredményei a nemesség „nagylelkűségének“ köszönhetők? Petőfi felháborodott ezen a hazug legendán. A pesti *Egyenlőségi Klub* programját ő fogalmazta meg 1848 júniusában és e program így kezdődik: „A szabadság, egyenlőség, testvériség eszméi valósággá nem lettek“. Petőfi a népforradalom híve, sokszor arra gondol, hogy „új roppant forradalmat“ kellene csinálni és egy „óriási akasztófára“ ráakasztani a Batthyány-kormány kilenc tagját. Mély, elvi bizalmatlanság tölti el a kormánnyal szemben. Májusban egy népgyűlésen arról beszél, hogy Kossuthra nem a hazát, „de még a kuttyját sem bizná“. Attól tart, hogy a kormány meghátrál az ellenforradalom elől és a nép rovására kiegyezik vele.

Táncsics Mihály a parasztság öntudatos és következetes képviselője a 48-as forradalomban. Az ő ellentéte a kormánnyal elsősorban az urbéri terhek megszüntetése körül forog. Táncsics nincs, nem lehet megelégedve a márciusi urbéri törvényekkel. Követeli, hogy szélesebb, radikálisabb, alaposabb legyen a feudáliszmus likvidálása. Ujságjában, a Munkások Ujságjában, hangot ad a parasztság széleskörű elégedetlenségének. Köve-

teli, hogy 20 évre visszamenőleg vegyék revízió alá a „legelő-ellkülönözéseket“ és a földesur adja vissza az elrabolt legelőt. Követeli, hogy az urbért „tökéletesen“ töröljék el, vagyis a majorsági és nem urbéri földön élő parasztok az u. n. „szerződéses jobbágycok“ feudális terheit is szüntessék meg. Követeli, hogy a szőlődézmát is töröljék el, s töröljék el a földesur mézárszék-, italmérési-, halászati-feudális jogait. Táncsics „vörös publikánus“-nak nevezi magát, tanult a franciáktól, hisz 1848 előtt bejárta a félévilágot. De alapjában véve — az idegenben beszívott tanok ellenére, nem más, mint a feudálizmus ellen küzdő magyar parasztság következetes szószólója.

Petőfi is, Táncsics is ellenfelei a nemességnek. Kossuth ennek a nemességnek a vezére. A forradalom kitörésének pillanatában is azt gondolja, hogy ennek a rétegnek a kezében maradjon a vezetés. „Nekünk most azon egyszerű feladat jutott, hogy a mozgalmakat bölcsen vezessük és azon kell lennünk, hogy a gyepő kezeink között maradjon...“ — mondja március 14-i nagy beszédében. Kossuth az urbéri terhek megszüntetésénél gondosan ügyel arra, hogy a nemesség kárt ne szenvedjen. A jobbágy-ság felé azt hirdeti, hogy „szenvedjen még egy kissé a sajtó kebel s várjon még egy kissé a kívánság“ — mert a haza megmentése mindennél fontosabb. A nemesi kármentesítés elintézését viszont sürgeti, ugyancsak a haza veszélyére hivatkozva, hogy „a nemességnek legyen kedve ezen nagy veszélyben a hazát védeni“.

De Kossuth nemcsak a nemesség, Táncsics nemcsak a parasztság érdekeit védte, Petőfi nemcsak a népjogokért harcolt. Mindegyikük kiindulópontja az általános nemzeti érdekek voltak, vagyis a magyar nép alapvetően és legelsőrendűen fontos sorskérdésének, az akkor központi kérdésnek megoldása. Ez a központi kérdés, melynek akkor minden egyebet alá kellett rendelni: a nemzeti függetlenség megvédelmezése, az önálló állami lét biztosítása, a honvédelem megszervezése, a honvédelmi háború megnyerése volt. Széchenyi fellépésekor az volt a progresszivebb álláspont, hogy az urbér ügye előbbrevaló, mint a bécsi udvar ellen folytatott sérelmi politika, a 40-es években még lehetett vitás, hogy a belső reformok fontosabbak-e vagy a nemzeti függetlenség, de 1848 márciusa után nem lehetett vitás, hogy mindinkább a nemzeti függetlenség megvédésére kell összpontosítani, minden más kérdés megoldását a nemzeti önvédelem alapvető érdekeinek kell alárendelni. A magyar polgári forradalom főkérdésévé a nemzeti kérdés lett. Forradalom és ellenforradalom harca nem a jobbágykérdés körül, nem a jogegyenlőség körül zajlott, hanem a nemzeti kérdésben élesedett ki a döntő összecsapásig.

Petőfi is, Táncsics is, Kossuth is felismerték ezt az igazságot. De mit jelentett ez a gyakorlatban? Azt jelentette, hogy a Habsburg-ellenforradalommal szemben fennálló széles nemzeti egység fenntartása alapvető érdeke volt a szabadságharcnak. Ezért fordult szembe Kossuth saját osztályának azokkal az elemeivel, melyek a Habsburgokkal szemben való mérséklet dolgában a kapitulációig akarnak menni. Kossuth nagysága éppen abban áll, hogy a forradalom nagy fordulópontjain szembe mer fordulni saját pártjának a zömével és a radikálisokkal, a néppel szövetkezik. Kossuth a magyar nép legnagyobb forradalmi politikusa, méltán volt a 48-as forradalom vezére. Az ő forradalmi bátorsága, helytállása, szilárdsága és energiája nélkül 1848 szeptemberében az ellenforradalom

könnyű győzelmet aratott volna. Az ország szinte fegyvertelen volt és Kossuth néhány hét alatt hadsereget teremt. Az ő erélye hívta életre, fokozta a legnagyobb teljesítményekig a nemzetben rejlő energiákat, az ő szilárdsága szuggerálta a nemzetbe a vereségek és visszavonulások idején a győzelem hitét. Nem hiába népszerű mai napig a magyar nép soraiban.

Kossuth alapvető szempontja volt, hogy a liberális birtokos nemességet mindenképpen a forradalom táborában tartsa. Ebben a törekvésében sem szabad egyszerűen osztálykorlátoltságot látnunk. A magyar szabadságharc vezetéséhez — különösen Pest elvesztése után, amikor a honvédelmi bizottmány támasza, a hadseregen kívül, egyedül a vármezei szervezet volt — nélkülözhetetlen ennek a rétegnek a közreműködése. Magyarország akkori viszonyai mellett a liberális nemesség elpártolása a forradalomtól, a honvédelem biztos és gyors vereségéhez vezetett volna. Kossuth a nemesi középbirtokosságot és a népet együtt akarta tartani a Habsburgok elleni harcban. Így a nemzet forradalmi egységének a megtestesítője. Kossuthot egész politikai múltja, szelleme, gondolkodása alkalmassá tette a nemesség és nép közti közvetítő szerepére.

Kossuth nem volt „táblalabiró“-politikus. A közép nemességből származott ugyan, de nem a megyei nemesség adomázó, pipázó, templomtorny-perspektívából politizáló köreiből tanulta meg a politikai vezetés mesterségét. Kölcsey, Deák is művelt és messzelátó politikusok voltak, de az egyik költő, a másik birtokos: a politika még nem volt élethivatásuk. Kossuth, az hivatásos politikus. Ő az első igazi pártalapító és pártvezér Magyarországon. Mint szónok is új tipust képvisel. A bombasztikus, kacskaringós, diszmagyaros nemesi szónoklatokkal és a Deák Ferenc-féle egyszerű, értelemre ható szónoki stílussal szemben, Kossuth lelkesítő tribun, aki már nem csupán nemesi hallgatósága számára beszél, hanem a sajtó, a közvélemény, az ucca számára is. Kortársai közül is, mai történettudósok között is vannak, akik lekicsinylőleg „agitátor“-nak nevezték. Valóban az volt, de éppen ebben áll nagysága! Ő már a népnek beszélt és szavára Cegléd, Kecskemét, Szeged népe ezrével áll be a honvédseregbe a haza védelmére. Kossuth csak annyiban volt nemesi politikus, amennyiben a birtokos nemességre támaszkodva, vele együtt akarta megvalósítani a polgári Magyarországot. A polgári átalakulást képviselte, mint a nemesi liberálisizmus vezére. Politikájának és egyéniségének ezek a sajátos polgári vonásai tették alkalmassá arra, hogy közvetítő legyen a polgári átalakulást nemesi módra és a polgári forradalmat népi, plebejus módra végrehajtani akaró két tábor között. Kossuth több, mint egyszerű liberális birtokos nemes, de kevesebb mint egy népi, demokrata forradalmár. Szövetkezett a néptömegekkel, de nem az ő szemükkel nézte a világot, mint Petőfi és Táncsics.

Csoda-e, ha Petőfi Sándor, aki izig-végig a néppel volt összeforrvá, bizalmatlan iránta? Bizalmatlansága a tudatos forradalmáré, ki régen megálmodta a véres napokat, „mik a világot romba döntik“, akinek zajongó lelke alig várta a csatajelt — az országgyűlés vezérpolitikusa iránt, ki csak lépésről-lépésre, csak az események hatására fejlődik balfelé. Még bizalmatlanabb, még gyanakvóbb, még éberebb, mint Táncsics, mert demokratizmusa átfogóbb, szélesebb az övéénél. Táncsics ugyan azzal támogatja Petőfit, a képviselőjelöltet választói előtt, hogy „igazi barátja a

népnek, mert azon munkálkodik, hogy minden dézsma és regálék megszünjenek“, — azonban Petőfi nemcsak a „dézsma és regálék“ dolgában volt népbarát. Petőfi Sándor „népiessége“ nem más, mint mindhalálíg következetes, büszke és megalkuvás nélküli demokratizmus, rajongás a szabadságért. A néppel, az alsó osztályokkal — nemcsak a parasztokkal — megy „tüzőn-vizen át“ és „egyetlenegy igaz istenség“-nek a szabadságot tartja. Tudta Petőfi is, hogy a szabadság minden. Ismerte a francia haladók tanításait és megállni minden harcban ő is csak akkor akar, „ha majd a bőség kosarából mindenki egyaránt vehet“. De amiért ő egész fejjel magasabb a korabeli utópista, vagy kispolgári haladóknál, az, hogy a „bőség“-et nem akarja szabadság nélkül vagy a szabadság róvásá-ra. A korabeli kispolgári haladás a nagy francia forradalom eszméinek hátat fordít. Petőfi pedig rajtuk nevelődik. Elvi kartársainak nagy gyengéje a szabadság-eszméje iránti közömbösség, Petőfi nagy ereje, nagy költői, emberi, politikai munkájának központi gondolata: a szabadság, az emberi szabadság, gondolatszabadság, a sajtószabadság, a nemzeti szabadság, a világszabadság. Petőfi népképviselőisége több volt egyszerű programnál, világnézet volt, a szabadságot az emberi élet nagy mozgatóerejének, világot formáló, teremtő elvnek tartotta. Mosolyogjunk talán ezen az idealista rajongáson? Gondoljuk, hogy idejétmulta? Nem. Petőfi szabadság hite, hit volt abban, hogy az ember a boldogságot, a bőséget, életének emberi berendezését, nem ajándékba kapja, hanem meg kell szereznie önmagának. Az ő szabadsághite, hit volt a népben és kételkedés volt abban, hogy a „dézsma és regálék“ megszüntetése, a függetlenség kivívása, az egyenlőség és testvériség megvalósítása, a boldog és emberi élet felülről fog a magyar nép ölébe pottyanni. Ez Petőfi „népiességének“ legbensőbb magva és ma is fölöttébb időszerű. A mai Magyarország népiesei közül bizony nem egy van, aki megszívlelhetné azt, hogy Petőfi „népszabadsága“ nemcsak „a dézsma és regálékra“, hanem a népszabadságra is kiterjedt.

De ne gondoljuk, hogy Petőfi, ez a politikailag iskolázott, kora társadalmi kérdéseiben járatos költő, a népszabadság eszméjére függesztve szemét nem látta volna, hogy Magyarországon, 1848 márciusa után, a nemzeti szabadság megvédelmezése a legfontosabb feladat, vagyis ne látta volna a nemzeti egység fontosságát. Hisz nem volt senki, aki nála szenvedélyesebben izgatott volna az aktív és erélyes védekezésért, hisz beállt katonának és — míg Bem mellé került — alávetette magát azoknak a generálisoknak is, akiknek „nyakkravaló“ szenvedélyéről alaposan megmondta a véleményét. A nemességet sem akarta mindenáron kizárni a nemzeti egységből. Ő, aki a mágmásokat legszívesebben „vasvillára, aztán szemétre“ vetné, visszatartja a plebejus dühét:

*Hanem mégse... atyafiak megálljunk,
Legyünk jobbak, nemesebbek önáruk,
Felejtjük az ezeréves kincset...*

Elbben a — nemzeti egység szükségességében — tehát egyetértett Kossuthtal. De nem értett vele egyet abban, hogy feltételt szabott:

*Ha az ur most testvéreink befogad,
Ha elveti kevélységit, címerit,
S teljes egyenlőségünk elismeri.*

A „teljes egyenlőség“ reális értelmezése tekintetében Petőfi újra

Táncsicsal halad együtt, aki a honvédelmet a „dézma és regálék“ dolgával kapcsolja egybe. Hogy a honvédelem igazságos ügyéért a népet komolyan fellelkesíteni csak úgy lehet, ha messzemenően érdekeltté tesszük a haza védelmében — ezt nem értette Kossuth. „Vérünket potomra nem ontjuk“ — irták Táncsicsnak siklói választói. A parasztság — mint már irtuk — többet követelt országszerte, mint amennyit a márciusi törvények adtak. Voltak egyes rétegei a parasztságnak, különösen Békés, Csongrád, Csanádmegyékben, melyek erőszakos földosztásba kezdtek és kártalanítás nélkül követelték a feudális terhek teljes megszüntetését. Ez a radikális parasztprogram gyakorlatilag parasztfordalomra kellett volna, hogy vezessen, a hazát védő forradalmi kormány hátában. Az ellenforradalommal való szövetkezés hangulatai itt-ott fel is léptek a parasztságban. Táncsics Mihály siklói választói az említett levélben írják: „... most megint milliókat fizessünk a váltságért? akkor jöjj inkább muszka és irtsd ki a magyarországi zsarnok urakat“. De a siklói parasztnak nem volt igazuk. És Táncsics Mihály, aki szíve minden dobánásával a parasztsággal érzett, e hangulatok ellen fordul. Pedig Táncsics a feudálizmus radikális, paraszti összetörésének volt a hive. 1846-ban a „Népszava Istenszava“ című könyvében a robot és a dézma megváltás nélküli eltörlését követeli. De a nemzeti forradalom ellen forduló parasztfordalmat nem akarta.

A márciusi forradalommal azonban nem érte be a feudálizmus likvidálása terén. Harcolt a paraszti követelések egy bizonyos minimumának a teljesítéséért, ép' a nemzeti egység szilárd alapjának megteremtése érdekében. És neki volt igaza! Táncsics 1848-as követelései teljesíthetők lettek volna, anélkül, hogy fel kellett volna merülnie a szabadságharc alatt — a jobbágyterhek következetesebb eltörlésén kívül — a maga egész területében magának a földkérdésnek is. Hogy nem teljesítették őket, hogy Táncsicsot bolondnak tartották, szavára nem adtak, lapját betiltották — azt mutatja, hogy ellenfelei mérhetetlenül elmaradtak mögötte a nemzeti ügy szükségleteinek igazi megértése ügyében. Kossuth is elmaradt mögötte. Az utókor nem vetheti Kossuth szemére, hogy törődött azzal, hogy „a nemességnek legyen kedve védeni a hazát“, de szemére vetheti, hogy nem törődött eléggé azzal, hogy a parasztságnak is „kedve“ legyen hozzá. Igaza volt, hogy közvetített a nép és nemesség között, de nem volt igaza, amikor nem sürgette, hogy az egység érdekében a nemesség is tegyen engedelményeket.

A magyar parasztság önzetlenebb volt, mint urai. Mert bár elégedetlentül a márciusi törvényekkel, de elment és védte a hazát. A márciusi törvényeket előleges törlesztésnek tekintette, de nem tette függővé valamennyi követelésének teljesítésétől, hogy Isaszegnél, Nagysallónál, Vácnál, Komáromnál hullassa vérét a Habsburgok ellen. Az adósság további törlesztésére a mai napig vár. De az, hogy a 48-as forradalom emléke olyan eleven, különösen az Alföld népében: mutatja, hogy a parasztság nem bánta meg, hogy beállt katonának Kossuth Lajos regimentjébe. Nem véletlenség, hogy a 48-as forradalom hagyományait a magyar parasztság őrizte meg legmélyebben. Már a 48-as forradalom is megmutatta, hogy a vagyonsztafolyók zöme nem szívesen, csak immel-ámmal, inkább botcsinálta módon harcolt és közben is a visszavonulás útjára pislogva vett részt a szabadságharcban. A haladás és szabadság ügye rossz kezekben van a

vagyonos osztályoknál, de megbízható jó kezekben van a népnél. A magyar földbirtokos osztálynak 1848 volt utolsó cselekedete a haladás mellett és a forradalom veresége után gyorsan megbánta ezt a cselekedetét is. A forradalom veresége után Kossuth lett a bűnbak. Kemény Zsigmondtól Szekfű Gyuláig, könyvtárakra duzzadt irodalomban fogadkozott a magyar uralkodó osztály: soha többé! Kossuth tragédiája az emigrációban az volt, hogy nem vette észre, hogy az ő hagyatékát nem a nemesek utódai, hanem a jobbágyok utódai őrzik. Nem tudta határozottan és teljesen összekötni a függetlenségi gondolatot, — a 48-as forradalom másik nagy örökségével: a feudális viszonyok maradványainak gyökeres likvidálásával. Pedig 1848 után újból változott a „sorrend”: ez a kérdés lett Magyarország haladásának elsődleges és sarkalatos sorsdöntő kérdésévé.

„EGY SZÉP TAVASZNAPOM”

Irta: SANDOR JÓZSEF

„Nagy időket” élünk, nem tagadhatja senki, „történelmi időket”, hogy ezzel tisztában legyen valaki, ahhoz nem kell módszeres történelmi tanulmányokat, összehasonlításokat végeznie, elegendő, ha a veleszületett öt egészséges érzéke rendben. Sőt, talán az is elegendő, ha az öt közül csak egy funkcionál kielégítően, mondjuk a látása, de talán egymagában a szaglás is elegendő.

Időnknek minden más, égetőbb és életre-halálra menőbb problémája mellett is leglázasabb viszálytárgulása a „zsidókérdés”. Ekkora történelmi csapás a szétszóródás óta még nem zuhant a zsidóságra. Ez az igénytelennek szánt írás nem pöffeszkedhetik értekezéssé, hogy napjaink egyik betegségéről, annak okairól, lefolyásáról, a zsidóság életmódjáról, a betegség orvosairól és kuruzslóiról adjon számot és kritikát. És különösen nem tarthat igényt arra, hogy a csapást valamiképpen is befolyásolja, akár elé, akár mellékapva, légyecsapó tank ellen vagy mellette semmit sem érhet. Csupán egyetlen ember egyetlen mozdulata ez a viharban, mellyel megigazítja a fején a kalapját, hogy el ne vigye a szél.

Állapítsuk meg tehát ismételten: nagy időket élünk, és ha már a szerencse úgy hozta magával, hogy ilyen környezetbe, ilyen kitünő alkalmak és személyek közé kerültünk, igyekezzünk elsajátítani az időkhöz méltó viselkedést, hogy ne vétsünk a szabályok ellen. Ebből a tantárgyból, a „zsidókérdésből”, semmiesetre se vegyünk leckéket kacsáktól, görényektől és tudatlan ujévi malacoktól. Nehogy a pironkodás feltételeit is elveszítsük és úgy járjunk, mint némely ujság humoristája és bölcselője, kiktől undorral fordul el, tőlük és szerencsétlen, írásnak nevezett nyomorék fejükből kivalkart férgceiktől a higiénéjára valamit is adó ember.

Megadással, mondhatni méltósággal viseli a zsidóság a sorsát, feleméretetlen mennyiségű tragédia jut el befejezésig, és akkor ilyen, magukat Grimaldikká, Rivelsekké képzelt tehetségtelen madárijesztők állnak ki az irodalmi szemétdombra, keleti táncot illegve: Khont és Bergert kuko-
rélolva.

Menjünk vissza kitünő mesterekhez, személyekben és időben. Keres-